

Ha elhatározzuk, hogy elmondunk egy összefüggő gondolatsort írásban vagy szóban, rengeteg lehetőségünk van a 'felütésre', azaz a megnyilatkozás elkezdésére.

Persze előre tisztáznunk kell magunkban a közlés néhány jellemzőjét.

1. eseménysor (elbeszélés)
2. valaminek vagy valakinek a bemutatása (leírás vagy jellemzés)
3. párbeszéd felidézése

Az eseménysor lehetőséget ad az idősíkok (múlt, jelen, jövő - igeidők) váltogatására; kifejezheti a személyes érintettséget (az elbeszélő, a cselekvők száma és személye az igealakokon keresztül); irányíthatjuk az események lefolyását az igemódok és mondatfajták által (kijelentő = gördülékeny, feltételes = akadályozott, felszólító = gyorsított).

A leírásnál és a jellemzésnél az állítás és a tagadás is fontos a környezet, a személyes tulajdonságok, a cselekvések és történések szemléltetésekor. Fontos az ismétlés, a halmozás, a szembeállítás, a nagyítás és kicsinyítés, a felsorolás, esetleg hasonlatok, megszemélyesítések és metaforák használata.

A párbeszéd, az élő beszéd kifejezésekor gyakran használunk hiányos, tagolatlan mondatokat, gyakoribb a kérdés, felkiáltás, felszólítás.

Az elmondottakból következik, miért fontos néhány mondat szerkesztési ismeret a fogalmazáskor. Ezek megalapozását nem lehet elkezdeni 7. osztályban, hiszen már az alsós fogalmazásban és nyelvoktatásban is szükség van rájuk. A gyerekek nagyon jól ismerik a LEGÓ-játékok szerelési munkálataiból a szerkezet szót, az összekapcsolási lehetőségeket. Nem ördögtől való három egyszerű nyelvi szerkezet gyakoroltatása.

1. A két legfontosabb mondatrész= A --Á; alanyi rész alaptagja, állítmányi rész alaptagja.
2. A bővítményi mondatrészek= tárgy, határozó, jelző: rákérdezés - felismerés - kéttagú kérdés.
3. Szerkezetek: összekapcsolás -> bővítmény + alaptag (szófaj)

Takács Etel 5. osztályos Magyar nyelv tankönyvében ezek összesen 3 nagy betűkkel és ábrákkal illusztrált oldalt foglalnak el. Az ábrák igazában nem is fontosak. Nélkülük egy oldalon elfér az egész, és megalapozza a fogalmazást.

Eseménysor -> körülmények -> határozós szerkezet = határozó + ige
-> a cselekvés iránya vagy eredménye -> tárgyas szerkezet = tárgy + ige

Jellemzés és leírás -> tulajdonságok (minőség, mennyiség, birtoklás)
-> jelzős szerkezet= jelző + főnév

Hányféleképpen lehet folytatni egy történetet?

KÖVETELMÉNYEK:

Ügyelj arra, hogy elbeszéléseid nyelvi és tartalmi szempontból logikusan kapcsolódjon a kezdőmondatokhoz!
Legalább nyolc mondat, és akkor nincs pontlevonás.

Mit jelent a lezárt egész?

Kezdőmondatok

"Boldizsár kerékpározás közben a város szélén egy régi kastély kertjébe tévedt. Miközben egyre beljebb jutott a gondozatlan parkban, egészen besötétedett. Megfordult, és elindult visszafelé, ám egy tüskés ágra hajtott, így kilyukadt a bicikli kereke. Mivel nem tudta megjavítani, tanácstalanul álldogált az egyre ijesztőbbé váló sötétben."

Lehetőségek:

1. Miért ijesztő számára a sötét?
 - 1.1. Sok videojáték, gonosz lények a rajzfilmekben, filmekben, könyvekben (élőhely, megjelenési idő, célszemélyek, eszközök, riasztó külső).
 - 1.2. Ismeretlen zajok a lakásban (recsegés, koppanás, ropogás, szuszogás, süvítés, kopogás, percegés, kattogás, sírás, morgás, zubogás, nyikorgás, sziszegés).
 - 1.3. Misztikus hagyományok, babonák a családban.
 - 1.4. Bezártságból fakadó rossz élmények.
 - 1.5. A tapasztalat hiánya, rossz tapasztalat (éjszakai túra, sátorozás, ijesztgetés, beavatás, veszélyesnek ítélt lények).
2. Mit tesz ilyenkor a 21. század diákja?
 - 2.1. Napelemes túlélő készlet (rádió, lámpa, időintervallum, gyaloglás).
 - 2.2. Telefonos segítség (GPS, helymeghatározás, zene, világítás, barátok, szülők, 112).
 - 2.3. Tájékozódás a sötétben (Nagy Medve, Korona, Kis Bojtár és társai).
 - 2.4. Az éjszaka csodái (bogarak, madárhangok, szárnyszuhogás, fújtatás).

El kell döntenem, részt veszek-e a történetben, ez befolyásolja az igealakok számát és személyét
(Boldizsár = egyes szám 3. személy; én = egyes szám 1. személy).

Döntenem kell az igeidők használatáról is.

- > "álldogált" = múlt idő
- > folytatás például: Megrohanták az emlékek. = múlt idő.
- > folytatás például: Ekkor nehéz szuszogás töri meg az éjszakai csendet. A zörgés az avarból jön. Közeledik. A srác nem ijed meg. Ő ezt már ismeri. = jelen idő
- > folytatás például: Mi tudjuk, hogy el fogja hessegetni a rossz gondolatokat. Fel fogja idézni a közös perceket... = jövő idő

Válogathatok az igemódok közül is.

- > A KIJELENTŐ MÓDRA LÁTHATÓ PÉLDÁT AZ ELŐZŐ MONDATOKBAN.
- > Mi lenne, ha felvenné láthatatlanná tevő köpönyegét? = FELTÉTELES MÓD
- > Ha gyakrabban ültek volna barátjával este a kertben, bámulták volna az éjszakai égboltot, akkor nem lenne most bajban. = FELTÉTELES MÓD
- > Ne bambulj, tegyél valamit! Dönts! Told a kerékpárt haza! – kiabált magára.
= FELSZÓLÍTÓ MÓD

Rick Riordan
A VILLÁMTOLVAJ
PERCY Jackson és
az OLIMPOSZIAK

„Tudod, én nem akartam félvér lenni.”

Reméltem, hogy rendben
megússzuk a kirándulást. ...
mekkorát tévedtem!

„A nevem Percy Jackson.”

visszatekintés

„A város felé
menet...”

Problémás gyerek vagyok? Aha.

„... a dolgok tulajdonképpen csak múlt
májusban kezdtek rosszabbra fordulni”

„Grover könnyű
célpont.”

„...Nancy Bobont
szendvicsgalacsinokkal
dobálta”

Mrs. Dodds

„Mr. Brunner vezette a
múzeumi körsétát.”

SSSSZZZZ!

Jackson (kapcsolatuk -
párbeszéd)

incidens

Sztélé ← leírás